

17/2

Ch.
Street

1-3-1922

ઓફિસ

શ્રી દેશી નાટક સમાજ વ્રાન્ચ.

રાજ તિલક.

નાટકનાં ગાયનો તથા ટુંક સાર.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

ઝવેરી ચંદુલાલ દાસમુખરામ ધોળશાહ.

હાલ મુકામ—પ્રી એસ. થીએટરમાં—મુરત.

પ્રયોજક.

તારકસ ચુનીલાલ ત્રીભોવનદાસ 'અમૃત'

આવૃત્તી ૧ લી

પ્રત ૨૫૦૦

સને ૧૯૨૨.

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦

૨૧૭-૭

આ નાટક સને ૧૮૬૭ના રપમા એક્ટ તથા ઇંગ્લીશ કોપીરાઇટ
 એક્ટ સને ૧૯૧૧ મુજબ પ્રસિદ્ધ કર્તાએ રજીસ્ટર કરાવ્યું
 છે માટે કોઇએ છાપવું, છપાવવું, વેચવું વેચાવવું
 તથા ભજવવું ભજવાવવું, વહીં.

માલેકના સ્ટેમ્પ સીવાયની ચોપડી ખરીદવી નાહ.

મુરત લીમડાચોકમાં આવેલા “દર્શન મિત્ર” પ્રેસમાં
 મગનલાલ વનમાળીદાએ છાપી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક C-૭૧૧ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રાજાજીવણ

વિષય ૬-૧૨-૧

પ્રયોજકના બે બોલ!

પ્રિય પ્રેક્ષક, જે કથાને આધારે રા'માંડલીક લખાયો છે તેજ ઇતિહાસપર રા'માંડલીક લખાતાં પહેલાં આ “રાજ તિલક” નાટક લખાયો હતો એ વાત રા'માંડલીકના લેખકો, માલિક તેમજ શ્રી આર્ય નૈતિક નાટક સમાજના માજી ડાયરેક્ટર મહારા પદ્મ સ્નેહી ભાઈ મૂળચંદ વલ્લભ નાયક (ભાભા) સારી રીતે જાણે છે તકરમચીનો દોષ ન આવે તે માટે આટલો પ્રમાણિત ખુલાસો કરવાની પ્રજા પડી છે.

આ નાટકને નવા સીન સીનેરીથી શોભાવવા શ્રી દેશી નાટક સમાજના માલિક શેઠ ચંદુલાલ દલમુખરામ ઝવેરીએ જે ભારે ખર્ચ કર્યો છે તે માટે તેમનો તેમજ મજકુર કંપનીના ખાહોશ મેનેજર: રા. રા. પુરષોત્તમ ઇન્દિરભાઈ અમીન તેમજ ડાયરેક્ટર નાયક ભલજી મોતીરામે આ નાટકને દૂઠી મુદતમાં કુશળતાથી રિહર્સ કરવામાં જે તનતોડ પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે તે માટે અંતઃકરણપૂર્વક તેમનો આભાર માનું છું. અને નાયક ભલજી આપુજીએ બીન સ્વાર્થે મહને યોગ્ય સૂચના અને સહાય આપી છે તે માટે તેમનો પણ આ તકે આભાર માનું છું.

ચારણ જાત શૂરવીર તેમજ રાજ્યભક્ત છે એ ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ વાત છે. દેવી નાગલ અને તેમના સંતાન (આ નાટકના

નાયક) પ્રજાવત્સલ હોવાથી તેમની સત્તા રાજસત્તાથી પણ પ્રખળ હતી એ પણ ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ વાત છે એ દષ્ટિર્બિંદુપર લક્ષ રાખી આ નાટક લખાયો છે અને તહેને રંગભૂમીને અનુકૂળ કરતાં પણ ઇતિહાસ અવિકૃત રહે તે માટે ખનતી સંભાળ રાખી છે તોપણ ગુણ દોષ હોય તે હંસવૃત્તિ રાખી ક્ષીર નીર ન્યાયે મહણ કરવાની સુઝ પ્રેક્ષકને પ્રાર્થના છે.

સુરત પ્રિન્સેસ થીએટર
વસન્ત પંચમી.
તા. ૨-૨-૧૯૨૨

}

લી૦ પ્રજાપ્રેમનો અભિલાષી,
પ્રયોજક.

શોખીનેાને ખુશ ખખર.

હમારે ત્યાં દરેક જાતનું રેશમી તથા સુતરાઉ કાપડ તેમજ દરેક જાતનું જરીકામ જેવું કે ઝીકની ફીટ તથા સલમાની ફીટ તેમજ દરેક જાતનું ભરતકામ વીગેરે હમારે ત્યાંથી મળશે તથા મજમલના પટા તથા ભરતકામનું રેશમ તથા કોરો, ટોપી પણ છાપી આપવામાં આવશે. તેમજ ખાદીની સાડીઓ તેમજ ખાદી પણ તૈયાર મળશે.

શા. વીરચંદ નાનચંદ

ઠા. મોટામંદીર-સુરત.

રાજ તિલક નાટકના મુખ્ય પાત્રોના નામ.

રૂપક પાત્રો.

ઐક્યતા દેવી...	...	...	વિશ્વને આરામ આપનાર મહાશક્તિ.
પ્રભુભાવ	...	...	મનુષ્યોને દેવ બનાવનાર સદ્ભાવ.
કામ ક્રોધ લોભ મદ મોહ	}	...	...
		...	...
		...	...
		...	...
		...	...
ફિરિસ્તા	...	...	ગિરનારના શુભેચ્છક મંગલ સત્વો.

પુરૂષ વર્ગ.

સુરમોહન	...	...	(નાગાજી) દેવી નાગલનો પ્રજાવત્સલ સંતાન.
માંડલીક	...	...	જૂનાગઢનો છેલ્લો રજપુત રાજ.
શાહઆલમ	...	...	(પ્રભુનો પ્રેમ વરસો) પવિત્ર સાંધ—સુલતાનના વાલી
મહમુદશાહ	...	...	ગુજરાતનો બલો સુલતાન (ખેઝો)
ખલીલ	...	...	...
દિલાવર	...	...	...
કેસરિસિંહ	...	...	...
નરસિંહરામ	...	...	શ્રી ખાલમુકુંદજીના પરમ ભક્ત (નરસિંહ મહેતા)
દિલારામ	...	...	...
મોર	...	...	...
ઉસ્તાદ...	...	...	...
વિનાયક	...	...	...
વિમળશાહ	...	...	...
ધિરાજી	...	...	...

સ્ત્રી વર્ગ.

દેવી નાગલ...	...	...	...	...	...	સુરમોહનની માતા.
દેવી મીલન...	...	...	...	...	...	સુરમોહનની ધર્મપત્નિ.
રાણી ...	...	...	...	...	...	માંડલીકની રાણી.
રાજમાતા ...	...	...	...	...	...	માંડલીકની માતા.
મંજરી ...	...	...	...	...	...	મોરની પુત્રી-દિલારામની પત્નિ.
અંજરી પ્રતિમા }	...	...	...	...	...	મીનલની બાળસહચરી.
દિલબાન ...	...	...	...	...	...	જસુસ નાયકા.
બાનકી ...	...	...	...	...	...	ઠગ જોગણ માંડલીકની મદદગાર.
મંદિની ...	...	...	...	...	...	વિમળશાહની ધર્મપત્નિ.
અ સિવાય સૈનિકો, સમાજનો, દારૂડીઆઓ, પ્રજાજન, ખવાસ ઇ. ઇ.						

ब्रह्मकृपादि केवलम्

રાજ તિલક નાટકનો ટુંકસાર.

— ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ —

અંક પહેલો.

પ્ર. ૧ લો—સૌરઠના સિંહદાર આજળ દેવી ઐક્યતા ગિરનારના મંગલ અર્ચો સાથે પ્રભુનું મંગલ સ્તવન તેમજ પાવન તિર્થના યશોગાન કરે છે. તે પછી કામકોષાદિ પ્રસિદ્ધ પાંચ ઠગો દેવદુર્ગ (જૂનાગઢ) ની પ્રજાપર પોતાની મોહજાળ ફેલાવવાના હિદેશથી આવે છે. દેવી ઐક્યતા તેને અટકાવે છે અને તેમનાપર ધિક્કાર વરસાવે છે ત્રીથી પાંચે મળી તેને ઘાયલ કરે છે, એટલે પ્રભુભાવ પ્રકટ થાય છે અને ઐક્યતાને ખચાવે છે. અને આશ્વાસન આપે છે. એ તંકનો લાભ લઈ પાંચે ઠગો ક્રુપી રીતે છૂર્ત દુર્ગમાં જાય છે અને પોતાનું આવાહન કરતા રાજા અને અમલદારોને પોતાના વાહન ખચાવે છે, તેમના જવાથી દેશના હિદ્દારનું ચિંતન કરતો પ્રભુભાવ આ પાવન ધામનો સમૂલ નાશ ન થાય તે માટે દેવી ઐક્યતાને સૂક્ષ્મ શરીરે દેવી નાજલની પુત્રવધુ દેવી મીનલ પાસે રહેવા ફરમાવે છે, અને પોતે મુલતાન મહમુદશાહના વાલી શાહઆલમ સાંઈ પાસે જાય છે.

પ્ર. ૨ જો—પતિ ચિંતનમાં નિમગ્ન દેવી મીનલ અને તેની ખાજસહચરીઓને કામ પ્રકટ થઈ પુષ્પખાણુ મારે છે પણ મીનલ પર એ ખાણુ નિષ્પ્રજ જાય છે. ખાજસહચરીઓનો વિનોદ આલે

છે એટલામાં મીનલનો પતિ સુરમોહન (નાગાશુર્ન) જૂનાગઢ ગયો હતો ત્યાંથી આવી પહોંચે છે. વિશુદ્ધ દંપતિનો વિનોદ. મીનલ જીવી પવિત્ર સ્ત્રીનો સ્વામી અને સાધવી માતાનો સંતાન હોવાથી સુરમોહન પોતાને સંપૂર્ણ સુખી માને છે. એટલામાં સાંધ શાહુઆલમ (પ્રભુનો પ્રેમ વરસો) આવી ચઢે છે. અને 'સુખ હંમેશ રહેતું' નથી, તેમજ ખરું સુખ જીવી વસ્તુ છે' તે જોવું હોય તો માયા અને મોહાંધ રાજની સેવાનો ત્યાગ કરવા સુચના કરે છે, સુરમોહન તેમ કરવા ના કહે છે તેથી કેટલીએક આગાહી કરીને જાય છે. સુરમોહન વિસ્મય પામે છે એટલામાં સુલતાનને રોકવા યુદ્ધભૂમીપર ઉપડી જવા રાણીનો આજ્ઞાપત્ર લઈ જસુસ દિલારામ આવે છે તેથી સુરમોહન વીરાત્મનો સાથે વીરાંગનાઓની આશીશ સાથે રણભૂમી તરફ કુચ કરી જાય છે. જતાં જતાં મંજરી અને દિલારામની મીટોમીટ મળે છે.

પ્ર. ૩ જો—પોતાની દીકરી મંજરીને પરણાવવાની ચિંતા કરતા મોર ચારણ ને ચારણ રવીઓ ઉર્ફે ઉસ્તાદ મળે છે. મોર ઉસ્તાદને પુત્રી આપવા લલચાય છે. ઉસ્તાદ પહેરામણી માંગે છે તેથી તે નક્કી કરવા મોર તેને ઘરમાં તેડી જાય છે એટલામાં મંજરી અને તેને શોધતો દિલારામ આવે છે. અને મંજરીના મનોરાજ્યનો ભેદ પામી પ્રસન્ન થાય છે, ખંન્નેનો હાસ્યવિનોદ સાંભળી ઉસ્તાદ ઘરમાંથી બહાર આવે છે અને દિલારામપર ક્રોધે ભરાય છે. દંદ્ર યુદ્ધમાં ન પાવતાં ઉસ્તાદ પોતાની મહદે મોરને બોલાવે છે. મોર દિલારામને ઓળખતાં ઉસ્તાદને થાપ આપી બહાર લઇ જાય છે તેથી દિલારામ ને મંજરી ખુશ થાય છે.

પ્ર. ૪ થો—માંડલીકના કબજામાં પડેલી નગરશેઠ વિમળ-
શાહની ધર્મપતિને મોહિનીને વિમળશાહનો મોકલેલો સંદેશ દુત
કહે છે. પણ મોહજીઠ્ઠ માંડલીકને આવતો જોઈ નહાસી જાય છે.
માંડલીક મોહિનીને મનાવે છે એટલામાં માંડલીકને પકડવા નીક-
ળેલા સુલતાનનો સેનાપતિ આવે છે જાને વચ્ચે ઝપાઝપી થતાં
વીર નાયક સુરમોહન રાજની મદદે આવે છે અને તેને મુક્ત
કરાવી ગઢ તરફ વિદાય કરે છે. પાછા હઠેલા સેનાપતિની મદદે
સુલતાન આવી પહોંચતા પાછું યુદ્ધ થાય છે યુદ્ધમાં પરાજય
પામતાં સુરમોહન આપઘાત કરવા આજ્ઞા છે પણ સુલતાન તેમ
કરતાં અટકાવી શામ દામથી મેળવી લેવા ઠેશીશ કરે છે અને
તેમાં નિષ્પ્રજ જતાં સુરમોહનને તોપથી ઉરાડી દેવાનો હુકમ
કરે છે. તોપ ગોળાને છાતીપર ઝીલવા તત્પર થયેલા સુરમોહન
પોતાને આવું કંઝાલ મોત આવતું હોવાથી સંપૂર્ણ સુખી માન-
વાની પોતાની ભુલ સમજે છે. અને અંત સમયે શાહઆલમ !
શાહઆલમ ! એ ઉદ્દગાર કહાડે છે તેથી શાહઆલમ પ્રકટ થાય
છે અને જાને વીરાતમાએ તેમની ઇચ્છાને માન આપી પર-
સ્પર ભેટે છે.

ટૂંકો.

પ્ર. ૫ મો—મંજરી અને દિલારામનો પ્રેમવિનોદ. ઉસ્તાદને
મર્કટ ખનાવી નચાવવાની યાજ્ઞ. ઉસ્તાદનું આવવું અને મંજ-
રીના પ્રેમ માટે મર્કટ ખની નાચવું અંતે ફળેત થતાં કોઈ
ભરાઈને જવું.

પ્ર. ૬ ઠો—ગઢ તરફ નહાસતાં વૃષાતુર માંડલીક મીનલના
હિમોધાનમાં મુર્છિત થાય છે. મીનલ પોતાનો અનદાતા સમજી
સુપુત્રા કરે છે. મુર્છા વળતાં પરસ્પર પિછાન થાય છે. રાજ્ય

દેવી મીનલના સૌંદર્યથી અંજાઇ મોહખદ્ધ થાય છે અને પ્રેમ
ચાચના કરે છે. મીનલ રાજાને પોતાનો ધર્મ સંભારવા કહે છે.
ઐટલામાં મંજરી સુરમોહન આવ્યાનો સંદેશો લઇ આવે છે
તેથી રાજાને પડતો મુકી મીનલ પતિને મળવા જાય છે. સુરમો-
હન આવ્યાના ખખર સાંભળી રાજા ચિંતાતુર થાય છે અને
વિચારમાં પડે છે. શાહઆલમના સુચવવાથી દેવી મીનલના હાથે
રાજા તિલક કરાવવાની કૌશીશમાં યોગીના વેશમાં પ્રવેશી સુલતાન
વિમળશાહ સાથે સુરમોહનની જાગીર જોવા આવે છે. પણ માંડ-
લીકને જોઇ પાછો જાય છે બીજી તરફથી સુરમોહન સુલેહ માટે
જુનાગઢ જતાં મીનલને મળવા આવે છે. અને પોતાને ત્યાં
રાજાને જોઇ વિસ્મય પામે છે. રાજા સુરમોહનને જોઇ કોઇપણ
શરતે પ્રબળ શત્રુ સાથે સુલેહ કરવાને સમજાવી અત્રેથીજ વિદાય
કરે છે અને સુલેહની ખુશાલીમાં સાત દીન ઉત્સાહમાં ગુજરવાનું
કરમાન કહાડે છે.

ખ. ૭ મો—રાજરાજેશ્વરના મંદીરમાં સુલેહનો ઉત્સવ.
ગરીબોને દાન. રાજયોગીના વેશમાં સુલતાનનું આવવું. દાન લેવા
વિનંતી કરતાં મીનલને હાથે તિલકની માંગણી. ઐટલામાં ઉત્સવ
નિમિત્તે રાજાનું આવવું. તેના સત્કાર અર્થે મીનલનું નાગદેવીના
કરમાવવાથી તિલક કરવા જવું. રાજાનું વારંવાર પાછા પ્રવેશથી
મિનલ રાજ-તિલક સુલતાનને કરે છે તેથી રાજા ક્રોધે ભરાય છે.
અને સર્વને વિખેરી મીનલની માંગણી કરે છે. નાગદેવીને તુચ્છ-
કારે છે અને નિરંકુશ થઇ મીનલનું હરણ કરવાની કૌશીશ કરે
પ્રભુભાવ પ્રકટ થઇ રાજાનું સર્વ બળ હરી નિષ્ફળ કરે
છે. વીર હનુમાનની આંખમાંથી તેજ અંખાર ફુટે છે રાજા ગભ-
રાય છે અને મીનલ ખુશ થાય છે. ટેબલો.

અંક ૨ જો.

પ્ર. ૧ જો—નિષ્પળ જવાથી રાજાએ પોતાની મદદગાર જનકી નામની ઠગ જોગણ મીનસને સપડાવવા મોકલી હતી તે સુરમોહનના નામે મીનસને પોતાના અખાડામાં ભોળતી લાવી ફસાવે છે. અને તેથી ખુશ થઈ પોતાની માયા જંગનો ભોગ થયલા આખરદારના સંતાનો સાથ દારૂનો ઢોર ચાલુ રાખે છે મીનસ આ સર્વને આત્મભાન આપી સુધારે છે. અને તેઓ જતાં આ જાળમાંથી છુટવા કાશીશ કરે છે. એજ અખાડામાં ગુપ્તવેશે રહેલા સુલતાનને તેની દિલજાન નામની જામુસ મળે છે. સુલતાન તેને દરબારમાં શું ખને છે તે ખાતમી લાવવા મોકલે છે અને પોતે છાવણી તરફ જવા નીકળતાં સુરમોહન મળે છે તેને સુલેહ માટે દરબારમાં મોકલે છે.

પ્ર. ૨ જો—માંડલીક અને હાજી હા કરનાર દરબારીઓને દિલજાન રંગરાગમાં મસ્ત બનાવે છે. દિલારામ રાજાના કાકા કેસરીસિંહને તેડી લાવી આ સઘળું ખતાવે છે તેથી તે ઉશ્કેરાય છે પણ મહાજનશેઠ વચમાં પડી ખંનેને શાંત કરે છે. અહીં સુલતાનનો સુલેહનો સંદેશ લઈ સુરમોહન આવે છે. રાજા તેનાપર દ્રોહનો આરોપ મુકે છે અને દેહાંત દંડ માટે સર્વ સામંતોની અનુમતિ માંગે છે, કેસરીસિંહ તપાસ વિના તેમ કરવા ના પાડે છે તેથી રાજા કેસરીસિંહને કેદ કરવા હુકમ કરે છે તેથી રાણીને સુરમોહન તેમજ કેસરીસિંહના બચાવ અર્થે પડો છોડીને આવવાની ફરજ પડે છે. અને તેથી રાજા ઘણું ખીજવાય છે અને રાણીપર નીચ આળ ચઢાવે છે. વીર રાણી તે સાંભળી ન અભરાતાં

રાજના દુષ્ટ ઠમો જાહેરમાં મુકે છે તે સાંભળી દીલારામ મીન-
 ક્ષને ખચાવવા હોડે છે. તેમજ સર્વ દરખાસ્તો દરખાસ્તો ત્યાજ
 કરે છે. દિલારામ મીનક્ષને છોડાવી જાનકીને પકડીને દરખાસ્તમાં
 લાવે છે. રાજ આંખો પડે છે અને સુરમોહનને મારવા જાય છે.
 પણ રાણી અને કેસરીસિંહ અડગ હુલા હોવાથી તેમ થઈ શકતું
 નથી. એટલામાં દીલારામના સંકેતથી પ્રજાવર્ગ ધસી આવી રાજને
 પોતાની ધારણામાં નિષ્ફળ કરે છે.

ટૂંકો.

પ્ર. ૩ જો—રાજની આવી અધમતા જોઈ રાણી અને
 મીનક્ષના સમજાવવા છતાં સુરમોહન આવા અધર્મી રાજના
 હથીઆર છોડી ચાલ્યો જાય છે. તેથી રાણી અને મીનક્ષ દુઃખી
 થાય છે અને પુરુષનો સ્વાંગ લઈ રાજમહેલ છોડી જવાનો નીશ્ચય
 કરે છે. એટલામાં મીનક્ષને પકડવાના દુષ્ટ હેતુથી રાણીને મના-
 વવાને રાજ આવી પહોંચે છે. ખીજી તરફથી મીનક્ષને પુરુષવેશમાં
 આવતી જોઈ તેને પકડીને રમણ મહેલમાં લાવવા વિનાયકને હુકમ
 કરી જાય છે. રાણી તલવાર ફેરવતી ચાલી જાય છે પણ ખુમ-
 રાણુ સાંભળી મદદે આવતો કેસરીસિંહ પકડાય છે. વિનાયકને
 હાસીઓ આવી ગભરાવે છે. એ તકનો લાભ લઈ મીનક્ષ ચાલી
 જાય છે અને વિનાયકના ખેલાલ થાય છે.

પ્ર. ૪ થો—પોતાની જમીનપર રાજલાગો પડવાથી સ્વતંત્ર
 પણ રાજભક્ત મેર લોકો વિનાયકપર ખીજવાયા છે તેને પતાવ-
 ટને નિમિત્તે જોલાવી જાનકી; વિનાયકને ખદલે સુરમોહન તથા
 મીનક્ષને તેને હાથે ફસાવે છે અને રીખાવવા સહમજાવે છે અને
 પોતે આ ખખર રાજને આપવા જાય છે.

પ્ર. ૫ મો—મંજરી અને ખંસરીનો વિનોદ. એટલામાં દિલારામ ખાદીના કપડાં લઇ આવે છે તેથી મંજરી રીસાય છે અને પાટણની પટરાણી ખનવાના પોતાના અભિપ્રાયો પ્રકટ કરે છે. પણ છેવટ પોતાના પતિના ફરમાનને માન આપી ખાદીના વસ્ત્ર ધારણ કરે છે. એટલામાં હસ્તાદ આવે છે, તેને ખાયડી અને મોરને પ્રસન્ન કરી સમ્મતિ લેવા સમજાવે છે આંધળો આશંક તે કબુલ કરે છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—મેર લોકો સુરમોહનને વિનાયક સ્હમજી બ્રૂખ અને દુઃખથી રીખાવે છે પણ મનલ આછજીથી પીપલે છે. પોતાને એકવાર સંપૂર્ણ સુખી માનનાર હંપતિ શાહઆલમને સંભારે છે. શાહઆલમ પ્રકટ થઇ તેમની આ અવસ્થા જોઈ દુઃખી થાય છે. એટલામાં મેર લોક ખાવાનું લાવે છે. શાહઆલમ પોતાની ખાવાની ઇચ્છા દર્શાવે છે. સુરમોહન ખાવાનું રહેના ચરણમાં ધરે છે. તેથી ખુશ થાય છે. અને મેર નાયક ધિરાજીને દેવી નાગલ સ્વપ્ન આપે છે તે ચમત્કાર ખતાવે છે. સુરમોહન વિસ્મય પામે છે. એટલામાં ધિરાજી આવી સુરમોહનની ક્ષમા માંગે છે. સુરમોહન તેમના ગરાસનો પટો જોવા માંગે છે. એટલામાં રાજાને લઇ બનકી આવે છે અને મીનલને ઠેક કરવા ચાલે છે. પણ અંગરક્ષકો ફરી જતાં રાજા આંખો પડે છે. મીનલ તોની પાસે મેર લોકોના પટાપર મોહાર કરાવી લે છે.

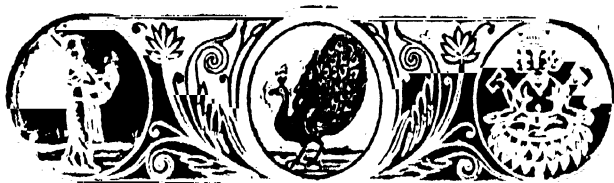
ટૂંકો.

પ્ર. ૭ મો—હસ્તાદ ખાલકુવારીના વેપમાં મોરને મજે છે અને પોતાનો પ્યાર જણાવે છે ભોળો મોર ભોળાય છે એટલામાં

મંજરી ઉસ્તાદની નવી જૂઠ્ઠી ખાયડીને તેડી લાવી ઉસ્તાદની
ફજેતી કરે છે.

પ્ર. ૮ મો—ખાદીનગરમાં સુરમોહન અને મીનલ ગરીબીમાં
દિવસ ગુજારે છે. ત્યાં વિનાયક આવી ઠેકડી કરે છે. મીનલ
તેમનાપર ધિક્કાર વરસાવે છે. વિનાયક ઝાંખો પડી આ અપમાનનો
ખદ્દો કૈશરીસિંહ વગેરે પર લેવાનું જણાવી જાય છે. સુરમોહન
આથી દુઃખ પામે છે. અને આપઘાત ટરવાનો વિચાર કરે છે.
મીનલ ત્હોને શાંતવન આપી દેશ ભક્તિ કરવા. શસ્ત્ર ધારણ કરવા
સ્હમજાવે છે દાના દુશ્મનની રહામે અને અધર્મી રાજાને પક્ષે.
શસ્ત્ર ધારણ કરવાનું સાંભળતા સુરમોહન ક્રોધે ભરાઈ મીનલને
ભૂમીપર પછાડે છે તેથી દેવીનો શ્રાપ પામે છે. મીનલની
પ્રાર્થનાથી ઉદ્ધારનો માર્ગ દર્શાવી. દેવી અંતર્યામી થાય
છે અહીં સુરમોહનને શોધને સુલતાન આવે છે. અને પોતાની
કુરખાની આપવા તૈયાર થાય છે. ત્યાં દેવી પ્રકટ થઈ સુરમોહ-
નને સચેતન કરે છે. અને ખંને પ્રેમભાવથી મળે છે.

ટુલ્સો.

અંક ૩ જો.

પ્ર. ૧ લો—જેલમાં કેસરીસિંહ વિગેરે કેદીઓપર વિનાયક ત્રાસ વર્તાવે છે. પ્રજાજન સાથે ભક્ત નરસિંહરામ આવી વિનાયકને ધિક્કારે છે. પ્રજાનું તોપ્રાન જોઈ વિનાયક ક્રોધમાં આવે છે વિનાયક ગોળીખંડારના હુકમ આપે છે તેથી ઉશ્કેરાયલી પ્રજાનો ભોગ થઈ પડે છે અહીં સુરમોહન તેમજ મીનલ આવી પ્રજાને શાંત કરે છે. પણ રાજા આવી ત્હોને પણ ખેડી નાંખે છે અને સર્વપર ત્રાસ વર્તાવે છે નિર્દોષપર થતાં જીલમ જોઈ સુરમોહન કંપે છે. અને પોતાના સર્વસ્વનો ભોગ આપી સર્વને મુક્ત કરાવી. પોતે શસ્ત્ર ધારણ કરી. દેશ માટે લડવા રણભૂમી તરફ દૂત કરી જાય છે.

પ્ર. ૨ જો—પોતાની નિરંકુશતાથી થતો હાહાકાર જોઈ રાજા સંચમી થવા નિશ્ચય કરે છે એટલામાં મીનલ આવે છે. અને ધર્મમર્યાદા ન ઉલ્લંઘવા સમજાવે છે. પણ ક્રોધપણ રીતે રાજા સહમજતો ન હોવાથી પોતાની લાજ પરમાત્માને સોંપે છે. સ્વચ્છંદ રાજા પોતાની વાસનાનો ભોગ થવા. દેવી મીનલનો પદલવ પકડે છે ત્યાં એજ વખતે સુલતાન મહેલનો કબજો લે છે. અને દિલાવર રાજાને કેદ કરે છે. તેથી સુરમોહન રાજાની મદદે આવે છે. પણ તેસરીસિંહ આવી ખંનેને લડતાં અટકાવી સુલેહ કરે છે.

ટૂંકલો.

પ્ર. ૩ જો—નવી જુનીથી અકળાયેલા ઉસ્તાદ મંજરીને સતાવતાં મંજરીનો તમાચો ખાય છે તેથી એ વેરનો ખદલો મોર પર લેવા ચહાય છે, મોર પોતાની નવીને શોધતો આવે છે અને પ્યાર કરવા જતાં ઘૂંઘટ ખુલે છે અને માથુકને ખદલે ઉસ્તાદને જોઈ ઉશ્કેરાય છે. ઉસ્તાદ મંજરીને પરજાવવાનું કહે છે. મોર ઇન્કાર કરે છે તેથી મોરને ખાંધે છે મંજરી તે જોઈ ગભરાય છે અને દીલારામને સીપાઈ સાથે ખોલાવી લાવે છે મોરની બળચી દાખી કપુલ કરાવતાં મંજરી ઉસ્તાદને અટકાવે છે. ઉસ્તાદ તેને ઉઠાવી પોખાર ગણવા ચહાય છે પણ પોલીસના હાથમાં સપડાય છે તેથી પસ્તાય છે. મોર તેને છોડાવે છે અને મંજરી દિલારામનો હસ્તમિલાપ કરી આપી ખુશ થાય છે.

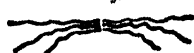
પ્ર. ૪ થો—મીનલ ચિત્તા સ્નાન અર્થે સ્મશાનમાં આવે છે. સર્વ તેમના આશીશ પામી પાવન થાય છે. સુલતાન મીનલને સતિ થતી બણી ગમગીન થાય છે. અને ઠેસરીસિહની સલાહ પુછે છે. ઠેસરીસિંહ સોરઠપર ભેદભાવ બૂલી ધર્મ રાજ્ય કરવાનો ઉપદેશ કરે છે. સુલતાન અને રાજા સતિને નમે છે. રાજા થોતાના ઉદ્ધારનો ઉપાય પુછે છે. તેને મીનલ શાહઆલમનું શરણુ ધરવાની સૂચના કરે છે. અને ચિતામાં પડે છે. સુલતાન ગમગીન થઈ શાહ આલમનું સ્મરણુ કરે છે. તેથી પકટ થઈ પરસ્તાનમાં મીનલ પ્રભુભાવ તથા દેવી નાગલનું દિવ્ય સ્વર્ણને બતાવી સર્વ પર આશીશ વરસાવે છે દેવીના મીનલના જય જયકાર સાથે રૂપ પડે છે.

રખેલો.

॥ सत्यम् परं धिमहि ॥

❀ राज तिलक ❀

नाटकना गायनो.

अंक १ दो.

औष्ठता देवी अने क्षिस्ता—

सिद्ध मंत्र छंकार, शुद्ध पुद्ध हातार,
सूत्रधार स्वयम्भु ! चेतननो यमकार.—सिद्ध०
वंदन छडयरंजन ! प्रेमतरंग ! निरंजन,
मंगलकरो मंगलकर, सतन त्रिभुवन मंडन,
अंतर पावन शंकर ! अमृत आनंद सार.—सिद्ध०

क्षिस्ता—

१

भुवयस्मालीनी प्रभवभूमी आ सोरठ स्वर्ग समान,
सुशोभित सोरठ स्वर्ग समान.
सद्वर्तनशी सोहंता जनहित चितमां चितन्ता,
सुर तरे नेवा सतनीआ योड रत्न समान.
सुशोभित सोरठ स्वर्ग समान.

અંગીત ઉર રનેહુગીતાના અમૃત સાવિત્રી સીતાના,
 સુર ગંગ સમ નિર્મલ અંગના કરતી કુલ કલ્યાણ.
 મુશોભિત સોરઠ સ્વર્ગ સમાન!

સખીઓ—

૨

વાયા ંહાણાં વસંતના આજ,
 સુધારો મોંઘા જીવન મનમોહનજી.
 અમે આશા ભર્યા શિરતાજ,
 પધારી ધન્ય કરો મનમોહનજી.

અંતરમાં આજે ઉગ્યા રાજસ રસ ચમકાર,
 અંગ મદન સંચાર શું મન્મથ યુગ અવતાર !
 થનગન થનગન ત્રિભુવન નાચે,
 તનમન નાચે જનમન રાચે.—થનગન૦
 કલિઓને અલિ ચૂમતા કરતા અમૃતપાન,
 પ્રિતમ ક્યારે પૂરશે, આ અણુમુલા અરમાન!
 કેમ સહિયે રે કેમ સહિયે પુલ, શરીરે વિષખાણુ જીવાડો,
 ક્યાં જઈયેરે ક્યાં જઈયે, પરવશ અમૃત પ્રાણુ પધારી.
 ધન્ય કરો મનમોહનજી—વાયા૦

સખીઓ—

૩

લાલ લાલ ગાલે રસિલા રંગ રાજે !
 તહારા અંગ અંગ આજે ઉલ્લાસમાં વિરાજે !

બાલ બાલ બાલે ! તું શાને આમ લાગે ?
મધુર ઘેન આંખડીમાં ખડેનડી શા કાગે ?

....

...

....

સ્મિતને ઓવારણે બહાલમને વધાવળે,
સ્નેહને સિંહાસને પ્રિતમને પધરાવળે;
આંખની મીઠાશથી મોહનને લોભાવળે,
પ્રાણના સુવાસ પછી દેવને ધરાવળે.
પછી ?

સ્નેહની શૈય્યામાં સદુષ્ટા સંગ બાળે !
તહારા અધરના અમૃત આમ પ્રિતમને પાળે !-લાલ૦

નગ્ર મહિલાઓ—
મીનલ-સુરમોહન— } ૪

દેવવંશના અંશ તહમે છે દેવવંશના અંશ,
ચતુર ખંડને ચક્રિત કર્યા તે ધર્મવંશના અંશ.—તહમે છે
વિમલ રૂધિર વહે તમ દૃઢયે વિમલ તમારા વંશ,
વિમલ યશશાલી પૂર્વજના કિલકિલતા કલહંસ.—તહમે છે
સત્યશિલ છે શસ્ત્ર તમારા, શૌર્ય વિર્યના સંગ,
ધન્ય પ્રસંગ અણ્ણમુલા આળે, ધુમી ઝુમો રણજંગ.—તહમે છે
પાવલીઆ પાછા ન ધરશે, ધુર્તનો કરશે દ્વંસ,
બહાલ વિહારી બહેલૈરા વળળે, લઈ અમૃત યશ અંજ.—તહમે છે

મંજરી—

૫

જોખનીઆ રે જોખનીઆ ! રસઝુલે ઝુલે નવજોખનીઆ !
 લોચનીઆં રે લોચનીઆં ! જગજોષ ડુલે રસલોચનીઆં !
 ચાદ્ય છે દિલડાં, મનમોહનનાં.

મોંઘા મુલા રસ ચુંબનીઆં ! રે ચુંબનીઆં !

જગ જોષ બૂલે રસ લોચનીઆં !

તાલાવેલી થાય સહું ન જાય હવે નવ એકલડું રહેવાય
 અમૃતભર મન મર્દનીઆ રે મર્દનીઆ.

જગ જોષ ડુલે રસ લોચનીઆં !—જોખનીઆ રે

મંજરી—દિવારામ—

૬

સાદ્યબા સેવીશું જાણી સ્વજનીઆ
 વિમલા ખોલી અન્તરીઆ !

રાખી હૃદયપર રીઝવું મન પાવન મહેમાન
 ‘અમૃત’ પીરસી પ્રેમના મન બરી દઇશું માન
 નવલા આપી જોખનીઆ—સાદ્યબા.

શુભ શુકનમાં સાંપડી તું લેરવ કંઠી લામ
 પલ્લુ હું કંઈ સમજી નહિ છે લેદ અંદરનો આમ
 લેદ તો જાણે અલ્લીહમીયાં—સાદ્યબા.

મોહિની—માંડલોક.

૭

હૂંટો ના લાખેલી લાજ રાજવી ઠરશે અમારમાં
 આપું હૃદયના રાજ—રાજવી ઠરશે અમારમાં

પ્રેમથી વધાવશું દિલના દરબારમાં
 રહેણીમાં રહીએ રાજ—રાજવી
 અમૃત વરસાવશું પ્રેમ ગુલઝારમાં
 તોડો ન પૂર્વક પાજ—રાજવી.

દિલારામ—મંજરી—ઉસ્તાદ. ૮

ભલક બતાવી પ્યારી મજબ કર્યો છે સપડાવ્યો નટખટને
 મોહિની ! મોહિની ! મોહિની ! વેચાવ્યા આ મશકટને—ભ૦
 જે ઇશકમાં અંધા બની પરનારપર લલચાય છે
 નિશંક તે નિર્લજ્જનો આ હાલમાં સપડાય છે
 પ્રથક શુક, હુકહુક, બેટા ચાલ; હુકહુક !
 સલામ કર સલામ છે સલામ છે સલામ છે !
 અંદરનો લેદ લાઈ જોઈ લેને આમ છે
 મંજરી....મંજરી....મંજરી...ના બગાડ મુરારા વટને—ભ૦

મંજરી—દિલારામ. ૯

જોઈ જોઈને દિલદાર ચૂડતો પ્યારનો ખુમાર !
 મુદાશ પ્યારમાં વિહાર કરજો કામના કુમાર !
 ત્હારી આંખડીના માર ! બાણે વિજલડીના પ્રહાર !
 પ્યારા હાસ્યના અંખાર ! શીણી વરસે બદુધાર !
 મુદારા પ્યારમાં વિહાર—

મહારા જોખનીઆના સ્વાર ! મહારા હૈયા કેશ હાર
મહારા લોચનીઆની જ્યોત ! નાનકડી નખરાળી નાર
અમૃત પ્રાણના શિકાર કરવા માર મારે માર—જોષ.

મીનલ--

૧૦

સ્થાંભો યમ દંડ-ધરણ સુતો હાથે સિંહ સોરઠનો
ઘડકે છાતી શ્રી હરિ રાખે! લાજ
પ્રભુ ! ચિત્ત નાહિ રહે ધીર—સુતો
ડુખતી તારો નાવડી આ જીવનની
ભય ભંજન તું ત્રાતા બલવીર—સુતો

મીનલ અને માંડલીક—

૧૧

આ જન્મ ધર્યો શા માટે જીવડા શોચ ઘડી સુજાણ,
શોચ ઘડી સુજાણ પુણ્યવંશીના ઓ સંતાન.—આ જન્મ
ભવ્ય પુણ્યના બલથી પામ્યો દેવપંકિતમાં સ્થાન,
તેજ પુણ્યના પંથ પરહસ્તાં પામીશ નર્ક નિહાન.—આ જન્મ
દિવ્ય પ્રેમ છે મંત્ર અમારો જીવન પ્રેમ પ્રધાન,
તેજ પ્રેમના અમૃત સાટે દઈશું દિલના દાન.—આ જન્મ

સુરમોહન—

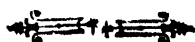
૧૨

ભારભુત જીવડું ! પરવશ સોરઠ ! —ભાર
દૈવે છળી. કર્યો દુરમનનો દાસ.—ભાર

શાંતિ નહિ રહે કાંતિ ન જોઈ જાય,
 શંખલા પરની હાથ ! પરવશ પડયા જાત,
 આવા વિખવાદોથી દુઃખી હાય ! સોરઠ !
 ત્રાહિ ! ત્રાહિ ! જગતાત્ (૨) ભારભૂત૦

નગ્ર મહિલાઓ-મીનલ } ૩૧
 તથા માંડવીક— }

આંગણીઆ આજ સુહાવો રાજ; વીરવંશી શિરતાજ,
 કુમકુમીયે પગલે પધારો રાજ, વીરવંશી શિરતાજ.
 ભક્તિભાવ ભર થાળ ભર્યો મહેં, બહુમાન પુલપાન,
 હર્ષજ્યોત અગમગતી હૈયે, ભાગ્યશાળી ભગવાન,
 કુમકુમીયા તિલક સ્વીકારો રાજ, વીરવંશી શિરતાજ.
 લેદ નથી રાજ રૈયતમાં દેહ જુદા એક પ્રાણ !
 અમે તમારા તહમે અમારા ત્યાં આ શા સન્માન !
 કુલ અંજલી આ સ્વીકારો રાજ, વીરવંશી શિરતાજ,
 કુમકુમીયાં તિલક સ્વીકારો રાજ, વીરવંશી શિરતાજ.
 અવળા મુખ કરો ના રાજન લેજો મધુરી લહાણ.
 અમૃતને વિખડાં ના માનો યદુકુલ ચતુર સુભાણ.
 અંતર ઉજવડીઆ રાખો રાજ, વીરવંશી શિરતાજ.

અંક ૨ બીજો.

મીનલ—

૧૪

જન્મીને જીવજો નિતિપર આશા અમૃતધાર થશે
 કરવું હાથે બરવું હાથે પુણ્ય કરો બવલાર થશે
 જૂઠી માયાપર મરતાં જગની બાજીમાં હાર થશે
 સજવી સમતા તજવી મમતા આ સફલ અવતાર થશે
 ધર્મ કર્મને પંથ જતાં અંતે રાજી કિરતાર થશે—જ૦

હિલબાન—

૧૫

મોરે સૈયાં પે બલજૈયાં રે દેખો મય બાલકુંવારી
 રસકી બરી નાહિ અંબોઆ મીલાવો
 જીગરકે જજમ રૈયારે—જીગરકે—
 મર ચુકે હમ ઔર ન મારો
 હમરી લાજ રખૈયારે—મોરે૦

મીનલ—

૧૬

સ્વાર્થના સન્માન શા પરમાર્થ સ્વાર્પણ કયાં ગયા
 સ્વતંત્રતાના સ્નેહ ને નિતિના વર્તન કયાં ગયા
 સૌ ધર્મની રક્ષા કરી નિજ જન્મને શોભાવતા
 પ્રભને માટે પ્રાણ પાથરનાર રાજન કયાં ગયા.
 સ્વચ્છંદતા અમૃત ગણી ભારત દુઃખે ડુબાવતા
 માતૃભૂમિના પ્રેમપર મરનાર મહાજન કયાં ગયા

મંજરી—

૧૭

હારી બમરીઆ

હારી એ રસિયાથી થૈ હું બેભર રે—રંભડી—હારી.

શાણી સખી અલિ છે રસભોગી આપ જઈ રસદાન

હારી હારી, હારી રસબસીયા

કુક ન છગરપર મોહન થઈ મસ્તાન

ધડકે ધડકે મુજ છાતલડીમાં ભુલી ગઈ તનભાન

વિદવલ નવકર મધુરા મધુકર તું ગુંજ ન થઈ ગુલતાન

હાં ધીરી ચતુરા જઈ રસિકને દે અમૃતના પાન--હારી૦

મંજરી-હિલારામ

૧૮

બની મુંબઈની શેઠાણી હું મોટરમાં ફરું

તું ખેરે જો આ ખાદી તો હું કબુલ કરું

બનું પાટણની પટરાણી રે હું મોજ કરું—બની૦

ચોડા ગાડીઓ મંગાઉં વાડી બંગલા અપાઉં

પણ ખાદી તો ખેરાઉં તહને મંજરી

સાડી ફેશનેબલ લાવો મ્હારું મનડું મનાઓ

વળી એરોપ્લેન મંગાવો આપી વરદી

ઉડે અધધર સરસર રરરર ફરરર રરરર જાયરે હું
તહેમાં ફરું—બની૦

ખેરે હાંસે હાંસે ખાદી ખારી એમાં છે આખાદી

મળે આઝાદીને જાય તહારી શરદી
 પૂરો મહારા અબિલાષ માનો મહારી ફરમાશ
 મહારૂં દિલાડું જનાવી દીધું ઠરદી
 હૈ-યા-માં-તો અરરર રરરર અરરર રરરર યાયરે હું
 કેમ કરૂં—મનીં

મુરમોહન—

૧૯

મન મોક્ષની આશ ન રાખીશ તું
 સદ્ભાગ્યનો અસ્ત સિતારો છે
 ધામ ધરા ધનસંપત્ત કયાં છે ? ખેલ વિધિનો ન્યારો છે
 એક ઉઠરને કાજે આજે પ્રાણ પિડિત નોધારો છે
 આ જમમાં મુખના સૌ સાથી દિવસ વાંકો અમારો છે
 નાથ નિરંજન ભવદુખ ભંજન અમૃત સાચો કિનારો છે

મીનલ—(પથમાં)

૨૦

દુઃખહરણ ચિદ્ધન સાદ્યક પ્રતિદિન
 રહેમ કરો પ્રેમધન ત્રાતા દિનજનનો—દુઃખ૦
 માયા ધન નહિ સાથ રાજ અલિત સાજ
 હૃદય રમણનાથ નિરધન ધન છો—દુઃખ૦

મોર-હિલારામ-નવી-જૂની ઉસ્તાદ. ૨૧

ખંઠા, બુલબુલનો પ્રાણ બચાવો રે હાં બચાવો
હાંરે પકડી દિલબરને ઠંડો બનાવો ઠંડો ચલાવો
મહારા ખાલા જોબન લૂંટાય ઓ મોર બચાવો
રે બચાવો રે બચાવો—ખંઠા૦

આ જોડી અમારી રંગીલી ન તોડો

શંખણીઓ જાવ ઘર જાવ જાવ જાવ
રિદ્ધિ ને સિદ્ધિ જેવી જો ખાયડી !

છોડી, નહિ કુર થાવ થાવ થાવ.

હાય ! સિતમ સિતમ !

સનમ સનમ !

જૂલમ જૂલમ ! હાય !

મીનલ—મુરમોહન

૨૨

મુતરને તાંતણે સ્વરાજ્યની સિધ્ધિ સમાધ છે
રૂડાં આ રેંટીઆથી તો અમારે બાદશાહી છે
સ્વતંત્ર હિંદને રાખે શરીરો રંઠના ઢાંઢે
આપે તંદુરસ્તી તો અમારે બાદશાહી છે
ગરોબી હો, ફકીરો હો, અખંડિત આત્મશ્રદ્ધા હો
'અમૃત' આળસ રહી જો અમારે બાદશાહી છે.

મીનલ—

૨૩

ક્રિયા થજ્જી દર્શાવું હું દુર્દૈવની કહાણી સદભાગી પ્રવાસી
 સંતપ્ત એ કથની મુણી પથ્થર બને પાણી સદભાગી પ્રવાસી
 એ પ્રાણનો સંયોગ દિન સંભારતાં સાલે અંતર બળે ઝાળે
 વિભોગનો કરી ભોગ દીધી દૈવે ઉઠાસી સદભાગી પ્રવાસી
 તપ આદર્યાં તપસ્વિયે દુર્દૈવે કબાળ્યા ભ્રમણામાં ભુલાવ્યા,
 તપ ભંગ થતાં કંઠ પડી શ્રાપની ફાંસી સદભાગી પ્રવાસી.
 કનેહીના સીતમ સહી, આજે બન્યા લાચાર સૂના થયા સંસાર,
 અમૃત ઢોળાયા આત્મના, લીધી પ્રાણે સમાધિ.—સદ૦

અંક ૩ નો.

(નાચ)

ભાર-હિલારામ-સર્વે—

૨૪

હસતાં રમતાં સહીને ગમતાં હવે ગાઓ મુખારક બાદ !
 છેવટ સાડે તો સૌ સાડે, હવે કરીએ પ્રભુની યાદ.
 ગરબડ સરબડ સૌ થઈ ચૂકી અને ગઈ ગુજરી સૌ વાત,

સુંદર નરનારીનો મળી ગયો હાથ !
 ધુમધામની આંધળે હવે વધાઈ વધાઈ વધાઈ વધાઈ,
 ભુલચુકની થઈ ગઈ છે સફાઈ સફાઈ સફાઈ સફાઈ.
 હવે ખોલો સહુ વંદે માતરમ્ ।

મુશ્મીહન—

૨૫

દઈએ કેમ વિદાય
 સ્વજનને દઈએ કેમ વિદાય,
 સ્નેહ સદનમાં ઉછર્યા સંગે જૂઠા થતા જીવ જાય.
 વિમળા સ્નેહભાવ સાંભરતાં, આંખલડી ઉભરાય,
 અમારી આંખલડી—સ્વજનને—
 પાંખ વિના પરવશ પંખીડાં, મનડામાં મુંઝાય,
 પ્રાણુ ચેતના જાતાં પ્રાણુની; કેમ કરીને જીવાય;
 કહો પ્રિયે કેમ—જનસ્વને—
 હેતભર્યા હૈયાની હુંફે, હસ્તર સિંધુ તરાય,
 અમૃતભાવ સમેટો ના અધવચ, રંક દહય રીખાય,
 અમારું રંક—સ્વજનને—

કેસરી—

૨૬

સહુ ફરજંદ ખુદાનાં છે સહુમાં તુર ખુદાનું છે;
 અગર હો હિંદુ યા મુસ્લીમ, સહુ કુદરત ખુદાની છે.

પઠે પુરાણ યા દુરાન, અવસ્તા, બાઈબલ, ઇન્જલ,
 સહુમાં તેજ છે સરખું, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
 જપેા મુખ રામ કે રહેમાન, અગર જરથોસ્ત કે ઇસુ,
 જૂદા છે નામ એ તોપણ, સહુ કુદરત ખુદાની છે.
 પ્રભુ છે કાશી કાળામાં, મંદિરો ને મસ્જીદોમાં,
 હરિ હકતાલા એ અમૃત, સહુ કુદરત ખુદાની છે.

મીનક—

૨૭

શુ ખુદ શાકલહંસથી માતૃભૂમી ગાજી રહો,
 વિશુદ્ધિના વાયુવહો ચિરસંપત્તિ આઝી રહો;
 માનવકુલો પ્રભુભાવથી સુરખાલ શા શોભી રહો,
 સ્નેહમંદિરો સ્થાપી જગે અમૃત તણા લોભી રહો.

સમાપ્ત.

અસહકાર અને આપણી ફરજ.

અસહકાર માટે સાત્વિક વૃત્તિની ખાસ જરૂર છે

એ સાત્વિક વૃત્તિને પોષણ આપનાર

દુધ ! સ્વચ્છ દુધ !

એવું સ્વચ્છ દૂધ ગ્રાહકોને છુટક તેમજ જથ્થાબંધ સંભાળથી પૂરું પાડવું એ અમારો મુદ્દા લેખ છે. તે સાથે ખાસુદિ મલાઇ અને શ્રીખંડ માટે અમારી દુકાન પ્રજામાં જાણીતી તેમજ માનીતી છે બહારગામના ગોડાઉન પર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવે છે. માટે એકવાર પધારી ખાત્રી કરશો.

લી. સ્નેહાધીન,

છાત્રભાઈ ભવશ્વરામ
દુધવાલા.

મુરત }
ગોપીપુરા ખબર. }

શ્રી દેશી નાટક જાહેર અખર ઠે. પ્રીન્સે થીએટરમાં સમાજ. મુરત.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો શ્રી દેશી નાટક સમાજનો મુકામ જ્યાં હોય ત્યાંથી અથવા અમદાવાદ તળપદમાં પ્રસિદ્ધ કર્તા પ્રાસેથી મળશે માટે જાઓ સાહેબને જોઈતાં હોય તેઓએ રોકડી કોમતથી મંગાવી લેવાં. વેલ્યુપેપલ અથવા નોટપેડ કાગળ રાખવામાં આવશે નહિં. નીચેનાં દરેક પુસ્તકો ચાર આનાની કોમતે મળશે.

૧ સતિ સંયુક્તા	૧૯ શ્રી ભદ્રાયુ	૩૭ કુસુમલતા
૨ સંગીતલીલાવતી	૨૦ સતી પ્રાપ્તી	૩૮ હંસાકુમારી
૩ પવિત્રલીલાવતી	૨૧ કખીરસાળ	૩૯ ગુલબંધાવલી
૪ સતી પાર્વતી	૨૨ શ્રી સંન્યાસી	૪૦ અભયસીંહ
૫ અશ્રુમતી	૨૩ જલીમદુલીયા	૪૧ કમ્બેજળ
૬ રામ વિયોગ	૨૪ મદન મંદરી	૪૨ નરસિંહ મહેતા
૭ મ્યુનીસિપલધ.	૨૫ સતી પન્નિની	૪૩ સગાળશા
૮ ભોજકુમાર	૨૬ અજીતસીંહ	૪૪ કૃષ્ણ સુદામા
૯ સરદારખા	૨૭ ભગવતગીતા	૪૫ મહાકવીકાળીદાસ
૧૦ ઉમાદેવડી	૨૮ કુલિન નાયકા	૪૬ રાજરતન
૧૧ વીણા-વેલી	૨૯ સતિ દમયંતી	૪૭ પ્રહલાદ વિજય
૧૨ વિજયા વિજય	૩૦ સતીસુલોચના	૪૮ કૌરવ પાંડવભા
૧૩ મદન મંજરી	૩૧ કેશર કીશોર	૪૯ જળધર સતીવૃંદા
૧૪ ઉદયભાણુ	૩૨ ભદ્રાયુ	૫૦ કૌરવ પાંડવભા
૧૫ મોહીનીચંદ્ર	૩૩ સુભદ્રા હરણુ	૫૧ લલીતપ્રિયા
૧૬ વિજય કમળા	૩૪ ઉર્વશી	૫૨ સૌંદર્ય વિજય
૧૭ ગીતા સુંદરી	૩૫ રાઠોડ કન્યા	૫૩ દેવી દેવકુતી
૧૮ સતી સીતા	૩૬ પવિત્ર લક્ષ્મી	૫૪ મહારાજ અશોક

